

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Balje.)

J. Ali je v teh gorah kaj dolin?

O. Veče doline so, na zahodu: belopeška podolžna; po savjem potoku spada h koroškej Zili; primeroma je 2600' visoka in je ločena od savske po nizkem predelu, čez kateri pelje naj lože cestni prehod na Koroško; na vzhodu je dolina lipnega potoka (ki teče k Javorniku) in dolina brezniška, ki se začinja pod ljubeljskim verhom, katero prekriza ljubeljska cesta (pri tej cesti Sv. Ana 2928'); dolina terziške Bistrice (Terzič 1728') s postransko dolino potoka Mošenika, po kateri se polagoma vzdiguje ljubeljska cesta od Terziča do sv. Ane; na samem vzhodu slednjič dolina reke Kokre, ki se začinja že na Koroškem (pod sedlom jezerske gore 3878' visoko); po njej derži cesta na vzhodnje Koroško.

Najvažniša sedla (prehodi) cele te kite so od zahoda proti izhodu: glasoviti Koren na temenu ali predelu 3372' visok, s četerto stermo cesto na Koroško v Belak in Tiroljsko; sedlo nad Dolgo Poljano, sedlo jeseniško pod Golico, sedlo javorniško, sedlo ljubelsko, h kateremu pelje v stermih ključih cesta, ima na samem temenu 3900' visokosti. Podolžna široka dolina podkorenske Save, nad katero molé Karavanke primeroma 2000' kvišku in ki loči te gore od Mangarta in Triglava, je primeroma 2050' visoka; znižuje se pa naglo.

V zvezi s Karavankami so pa kamniške planine, ki se vzdigujejo za dolino reke Kokre in se z njimi strinjajo po rebu jezerskega verha. Podobne so te gore triglavskemu pogorju; imajo namreč kakor uno eliptično podobo, veliko planj in herbto in kakor uno tudi podolžne doline (Savine, Ternavke, in nekoliko tudi Pake.

Razvijajo se te gore res da bolj zunaj dežele (na Štajerskem), na Kranjskem so samo južni pomejni herbti in koristaste in jezerne planote. Herbti so na Kranjskem prim. 4000' — 7000' verhi 4500' — 8000', planote 2000' — 4000' visoke; sedla so redka in visoka; rup in dolinic pa ni na teh planotah toliko, kolikor na triglavskih.

Gora Veliki Grintovec je visoka 8088', na panogi veršac Krivavec 5865'; mogočna Ostrica 7422', med njimi se vzdigujejo špikasti rogi: Skuta, Brana, Rinka

in Merzla do 7200'. V južnem širokem herbtu podobnemu triglavskega gorovja ima Ostri Verh okoli 5000', Gora ali Manja Planina (sev. zah. od Motnika) 4750'. Po sedlu med Brano in Merzlo 5976' visokim se pride iz doline kamniške Bistrice v logarsko dolino pri stajerski Savini. Po sedlu nad Kališem 2735' derži pot v dolino štajarske Ternavke k Gornjemu Gradu, po kranjski strani še ni izdelana. Izmed poprečnih dolin je na kranjski strani največja dolina kamniške Bistrice, izmed podolžnih dolin ste največji doljska pa neveljska, obe v eni potezi. Leta dolina v premogavnih peščencih je tudi geologična in goropisna meja kamniškim planinam na Kranjskem in na Štajerskem, kakor dolina reke Sore v triglavskega gorovja.

J. Kako se imenuje gorovje ta stran dolske in neveljske doline?

O. To pa je podpeško ali berško pogorje; razgrinja se z mnogimi razrastki na jug tje do savske doline in na zahod tje do ljubljanske ravnine. Sega to pogorje čez mejo na štajersko in se konča nad celjskim poljem in nad Savino. Geologiška njegova sestava je enaka sestavi loških gor, ima pa to pogorje obilo skladov rujavega premoga v svojem krilu, stene v savski dolini so gole ali obraščene, pa sterne. Herbt in vzrastki so sila plani in ravni, brežje se v lepih stenah v doline in so samo po 2000', verhi pa navadno po 2700' visoki. V severnem pravem podpeškem herbtu je naj krasniši proti zahodu verh Kertina 1149', sredi pogorja rovški verh 2216', na vzhodu pa pomejni Dos ali Sveta planina še 2729' vis. V južnem herbtu vzdiguje se na zahodu verh Slivno 2756', na vzhodu Vačica 2901' visoko. Trojansko sedlo ali reber, čez katero derži glavna cesta ljubljanska od Celja v deželo ima 2770' visine; ob cesti v dolini Radomlje stoji št. Obolt 1671', Podpeč 1070' visoko. Vsa tla te goratine pokrivajo gozdi, kjer niso kmetijsko obdelana.

Velika ljubljanska ravnina, največja v vsi planinski sestavi loči Gorensko od Dolenskega. Pokriva več kakor 10 □ milj; kjer je najdaljša, meri 6 milj, široka je pa 2 — 4 avst. milje. Srednja visokost njena znaša 950'; naklonjena je proti vzhodu, razgrinja se pa na severo - vzhod in jugo - vzhod. Krasne (samotere) gorice: Velika in mala Šmarna gora 2080' in Vranšica 2020', pa niže (nad Ljubljano) grič

Šiška in ljubljanski grad (1153') delé celo ravnino na tri neenolike in tudi gledé imenitnosti neeake ravni.

Ravnina ta se začénja pri Podbrezji in se končá pri Dolu, kjer stopa Sava na Vaško goratino, osrednja ali gameljska ravna je naj manjša, na južni (ljubljski) ravni stoji Ljubljana 908', Studenec 958', Verhnika pa zopet 1168' visoko. Naj bolj obdelana je severna ravnina, naj pustejša južna, naj bolj ljudnata srednja.

J. Dosihmal ste mi govorili od gorenjskih hribov, povejte mi še kaj od dolenskih!

O. Dolenski kraji, ktere obmeja Sava, Kerka pa ljubljanska cesta na Višnjo goro, imajo eno podobo in ene lastnosti, kakor v podpeški hriboviti strani; ploščati herbti z mnogimi širokimi razrastki narejajo takisto vse polno lepih in potočnih dolov, ki odpirajo na jugo- vzhod ali severo- zahod v večé podolžne, pogostoma v ravnino zagerjene doline.

Številjenje v ljudski šoli.

Spisal Fel. Stegnar.

Vse številjenje je ali množenje ali pa manjšanje. Naj več težave dela učencem pri posamesnih razpolih to, da spoznavajo, ali je treba množiti, ali manjšati. Na to se opira vsa vednost v številjenji. Ako je učitelj pripeljal učence na to stopnjo, premaga naj večjo težavo tega uka, in izuri učence, da so o tom za djansko življenje dostojno in zanesljivo pripravljeni. 3. in 4. razred bi se imel posebno pečati s tim, da se učenci vadijo sami, ali brez pomoči, ali pa prav z malo pomočjo učiteljevo, da razsojajo, po kateri poti se to ali uno prav izštevili. Da se to doseže, naj učenec ne pride v zadrego zaradi obširne in v umetne besede vpletene naloge, pri katerih ne vé, kje bi začel. Zložene, iz več delov obstoječe naloge naj se na tanko ločijo, kakor da bi bile samostalne. Kadar se reši prva naloga, se prestopi k drugi. Tu naj učenec po svoji radovednosti ugane vsa vprašanja, ktera bi se le dala staviti v dotični nalogi; iz med vseh naj učenec po učiteljevem napeljevanji pride do pravega vprašanja. Potem naj se vsa naloga ponavlja.